

URLUIA

Zi înaltă și strălucitoare de primăvară. Călătoresc înspre sud-vestul Dobrogei, pe "drumul soarelui", cum îmi place să-i zic, drum care-și sfârșește celălalt capăt la peste o sută de kilometri, în pragul Dunării la Ostrov. Și de-o parte și de alta a lui, cu cât înaintez, la distanțe egale aproape, mă întâmpină sate împotmolite în stepă, pe fundul unor văi repezi ori în scorbura unor dealuri galbene, năpădite de salcâmi și oțetari. Sate peste care șiroiește în neștire lumina, sate mari cât niște imperii, sate mici abia lămurite, care mă năucesc cu parfum de liliac înflorit, cu un desfrâu de culori și de muzici. Prea multa frumusețe cu care le-a hărăzit Dumnezeu le este singura vinovăție. Iar în această zi albastră și aurită i-e dat sufletului meu să se umple, până peste margini, și să se bucure din plin de tot farmecul lor.

Cum ies din Adamclisi, pe lângă ruinele cetății romane, mă și trezesc intrând în valea Urluia. Firul de asfalt străbate satul cu același nume - veche vatră de ciobani și plugari. Veșnică, obsedantă, grămadită și întinsă, stepa îl asaltează din cele patru zări cu talazurile ei încremenite de pământ. Nu văd un fir viu de apă, nu văd pădure mai acătării, numai pământ și iar pământ. Negru, frământat, greoi, brăzdat proaspăt de plugari, ca un uriaș blând, lungit pe o rână, la sfârșitul unei lupte îndârjite, epuizante, care-și tămăduiește rănilor și cicatricile în baia de lumină a miezului de zi. Rar dau peste o fântână sau cișmea de piatră. Rari sunt oamenii ce-mi ies în cale. O senzație ciudată mi se cuibărește pe neașteptate în ungherele inimii. Parcă mă aflu undeva departe, într-un colț izolat de lume, și nu la șaptezeci de kilometri de tumultul litoralului și de zarva celui mai mare oraș-port al țării. Parcă timpul închide porți de plumb în urma mea. Golit astfel de imaginile prezentului, încep să simt că valea nu mi-e chiar atât de necunoscută, încep să trăiesc sentimentul obscur că sunt de-al ei de când mă știu, ba mai mult, că n-aș fi plecat din ea niciodată. Și e de ajuns să accept acest joc ambiguu, pentru ca prin ochii minții să mi se perinde, aievea, imaginile terifiante ale nopții când primii coloniști, hotărâți să-și statornicească vatra aici, au fost surprinși de o nimicioare rupere de nori - stihie care bânțuie adesea tărâmurile sudice.

Era la câțiva ani de la Războiul de Independență. După o toamnă, o iarnă și o primăvară fără grăunte de zăpadă și strop de ploaie, urmasa o vară pârjolitoare. Mica depresiune zăcea roșie, mută, stearpă, lipsită de orice licăr de speranță. Salcâmi și aguzii boleau și ei asemenea pământului, cu frunza decimată și crengile încâlcite în mătasea fuioarelor albicioase, hieratice ale cuiburilor de omizi. O răstriște grea își încolțise sămânța în inimile dârze ale temerarilor descălecători. Auziseră ei, acasă în Transilvania, povestindu-se multe grozavii despre țara de foc și de piatră a Dobrogei, dar năzuința le era prea înaltă, pentru a da crezare la fel de fel de scorneli. Și apoi,

soiul lor de oameni nu se descumpănea din cei miri ce și nici bătut cu una cu două nu se dădea. "N-ajungi să cunoști cum trebuie, într-o viață, locul în care te-ai născut și ai copilărit, darămite unul străin unde te-ai mutat de-abia de un an" - se îmbărbătau, călăuziți de convingerea că nu greșiseră cu nimic strămutându-se înapoi. Pământul se dovedise a fi de ajuns și bun, în stare să-i îndeustuleze pe toți. Încrezători că arșița nu va ține o veșnicie și că într-o zi se va ostoi întocmai cum se stărnise, iar viața va intra pe făgașul normal, își vedeau înaintea de treburi, pe lângă case, fără habar de ceea ce urma să le rezerve, în curând, soarta.

Potopul i-a lovit din somn. Nimeni nu s-a așteptat la o așa nenorocire. De cu seară, la culcare, ultima imagine pe care o duseseră cu ei în vis, fusese aceea a unui cer veșted, dar curat, în hăurile căruia licureau, ici și colo, candelile stelelor mici, pâlpâite. Când au sărit din somn în toiul nopții își băgau degetele în ochi de-atâta întunecime. Căinii urlau. Vitele răgeau de și se făcea părul măciucă și și se zbârcea carnea. Pământul gemea pe moarte. Caii rupseseră căpestrele și piedicile și se năpusteau, ca fulgerele prin bățături. Lighioanele mărunte ale curților se zbciumau, chirăind, în capcanele fără de scăpare ale cotețelor. Turma de bivoli a vântului mugea căpiată, călca, sfâșia, spulbera totul în vălmășia ei. Cerul vuia, trosnea din rărunchi, se spărsese pe de-antregul la burți și nu-și mai putea stăvili nicicum puhoaiile. Ce mai, era sfârșitul lumii și nu altceva! "Să fie blestemat ceasul când v-a trecut prin cap să venim aici! Dobroge-ați vrut Dobrogea-ați găsit!" - se căinau nevestele către bărbați. În ori ce parte dădeai s-o iei, numai apă și iar apă. Ca păcura, băloasă, bol-borosind învolburată. Îți venea să crezi că însăși Marea Neagră se vărsase din matcă și înghițea acum întreg ținutul. Cu sângele rece al celor trecuți prin multe încercări crâncene, cu mic, cu mare, unii călări, alții cu căruțele, alții pe jos au fugit spre dealuri. Caii mai mult înotau. În goana lor oamenii, uzi până la mațe, se țineau încheștați unii de alții sau împingeau cu mâinile și umerii de roți și de loitre. Credeau că vor pieri...

Dimineața i-a izbit în ochi cu un cer ca lacrima și cu un soare dumnezeiesc de dar-nic. Înmărmuriseră, înstrăinați de sine, pe muchia de piatră a dealului. Nimeni nu știa ce să mai înțeleagă, încotro s-o apuce. Dacă n-ar fi stat mărturie răvășirea nefirească din vale, cineva ascultându-i, ar fi putut lesne să creadă că, ceea ce spuneau că li s-a întâmplat peste noapte, n-a fost decât rodul unei halucinații a minților lor răpuse de osteneala așteptării și de vopia năucitoare a secetei. Scăpaseră toți.

Retras de ei, în josul derelei ce despica satul drept pe mijloc, ședea tătarul Aidar. Se așezase acolo cu mult înainte de venirea lor. Își cultiva pământul cu pepeni, secară și ovăz și creștea cai. Avea gospodărie mare, pricopsită. Puhoaiile au șters-o de pe fața pământului. Bărbatul, femeia, copiii și slugile s-au prăpădit și ei în vâltoare. Numai un mânz alb s-a întors a doua zi la locul pe care fusese casa. Și cum plutea ușor, străluminat, prin pulberea de aur a răsăritului, părea o minune. De cum l-au zărit, oamenii s-au simțit răzbiți de o tainică iluminare. Și au știut din clipa aceea ce au de făcut. Au coborât la vetre, legându-se să rămână pe acel pământ al făgăduinței, hărăzit lor de cel de sus, pentru tot restul vieții. Și-a fost ziua dintâi a noului sat Urluia...

Valea se strâmtează, adună vertiginos dealurile și dintr-o parte și din cealaltă, le înlănțuie, adâncind între ele prăpăstii. Dealuri verzi. Dealurile vinete. Dealuri albe de

calcar. Dealuri albastre. Mușuroaie de pământ roșu. Mușuroaie de pământ galben. Sprijină pânza tremurată și vastă a cerului. Ruinele unor înălțimi cândva falnice, măcinată de treierul neiertător al timpului, al ploilor, al vânturilor fierbinți și al gerurilor strașnice, stârnite dinspre țărmul Pontului Euxin. Pământuri și pietre vechi, însetate de lumină, dar mai ales de apa atât de puțină și scumpă în această parte meridională a podișului. Pământuri și pietre până mai ieri aride și schimonosite de ridurile devastatoare, scobite adânc în pereții lor abrupti de seluri, acum terasate și împânzite cu vii tinere ori împădurite generos, pe sute de hectare, cu puieti de pin și salcâm.

Șoseaua - linie imaginară de echilibru - lunecă spre valea carierelor cu frenezia unei cascade ca, odată ajunsă pe fundul canionului, să se elibereze brusc, de surprinzătoarea cădere spre miezul policrom al pământului, printr-un suiș de șapte serpentine - unice în peisajul Dobrogei - înspre pădurile de la Ion Corvin, asemenea unei flăcări subțiri, iluzorii.

Sus, trecut pe celălalt versant, simt cum din urmă mă sfredelește în ceafă ispitirea irezistibilă a genunii. Întorc fără vrerea mea, capul și răvășit de o tăcere lăuntrică, nu știu la ce să privesc mai întâi. Fundalul limpede al panoramei este dominat de silueta stranie și triumfală, răsărită acolo parcă de pe o altă planetă penru a sfida zădărnicia timpului, a impunătorului monument al lui Traian de la Adamclisi. Pe stânga, în lungul văii, se lămuresc, ca-ntr-un amfiteatru, în amplă armonizare: platouri cafenii, câmpuri de un verde crud, catifelat, trasate după rigorile unei inginerii perfecte, pante torențiale, asaltate de pâlcuri de alior și oțetari sângerii și de tufișuri hulpave, țepoase, de sălcioară, canarale de un alb imaculat, devastator, iar pe linia păcloasă a zării întocmai spinărilor zimțate ale unor reptile de dimensiuni fantasmagorice, cocoșele violacee ale unor coline din povești. Apoi, ceva mai aproape, sub tălpile mele, coasta dealului din față dezvelește o goliciune descurajantă. În ea se cascadează una dintre cele mai teribile răni ale acestor pământuri - cariera de diatomită. Sfârtecătura a năruit în numai câțiva ani toată vigoarea și suplețea dealului, i-a sleit măruntaiele, l-a gârbovit și fărâmițat metru cu metru, a schimbat definitiv fizionomia locului, instaurând asupra-i și în împrejurimi severitatea unei singurătăți selenare. Astăzi două excavatoare și vreo câteva tractoare pe șenile, cu lamă, întocmai unor furnici roșii, vorace, mușcă neuzite din carnea malului, mușuoiesc lutul negru sau galben în albia văii și dezgroapă filoanele albicios-roșcate, din ce în ce mai adânci și mai ascunse, ale zăcămintului. În curând văgăuna va fi umplută, iar păduriștea bătrână de stejari brumării și cărpiniță, din dreapta, își va oglindi scorburile și cioturile, de câteva ori va fi o rupere de nori sau după topirea troienelor, în undele efemere ale lacului ce se va naște ca un miracol în ghiocul de la sugrumătura acesteia.

URLUIA e o lume aflată sub zodia unei frumuseți austere. Felurimea de forme geologice, de culori și peisaje cu care te copleșește din prima clipă, ține de vocația ei imediată de a te iniția în ritualurile unui spectacol enigmatic, ineputabil. Dar dincolo de ceea ce se vede, această lume își are un duh al ei. Numai întârziind cu răbdarea și înțelepciunea globtroterului sau revenind cu credința celui îndrăgostit, iar și iar, pe țărmul ei de legendă, ajungi să i-l descoperi, să i-l cunoști și să i-l înțelegi cu adevărat. Atunci URLUIA ți se dăruiește încetul cu încetul, te învăluie cu inefabilul și misterul ei, te fură și te trece dincolo de hotarele firescului.